

Grooming i digitale medier

Af psykolog Kuno Sørensen / Red Barnet

Det vækker ofte undren, at en del børn og unge tilsyneladende accepterer at mødes med voksne mennesker, som har til hensigt at udnytte dem seksuelt. Internationalt har begrebet *grooming* fået stor betydning for forståelsen af, hvorfor børn og unge ofte går så langt i deres kontakter og ofte indvilger i at mødes med den voksne, som uden brug af fysisk vold kan udnytte barnet eller den unge seksuelt.

Gennem de sidste ti år har Red Barnet fulgt med i sager i Danmark, hvor børn er blevet seksuelt udnyttet efter kontakter skabt via chatrum. Desuden har Red Barnet aktiv i den internationale forskning på dette område. Denne artikel vil gennemgå begrebet grooming i relation til børn og unges brug af digitale medier, og dermed beskrive den proces, som krænkeren benytter sig af til at skabe tillid, forføre, manipulere, lyve og true med henblik på at få ofret til at medvirke i seksuelle aktiviteter på krænkerens præmisser. Selv om udgangspunktet i artiklen er de digitale medier, så vil beskrivelsen af grooming processerne også kunne overføres til overgreb, der ikke har haft relation til digitale medier.

Grooming processen

Red Barnet har siden 2001 samarbejdet med Det Kriminalpræventive Råd om hjemmesiden www.sikkerchat.dk. Hjemmesidens formål er lære børn og unge om tryk og sikker brug af de digitale medier, herunder bevidstgøre dem om de risici der kan være forbundet med onlinekontakter og venskaber. Baggrunden for oplysningskampagnen om sikker chat tilbage i 2001 var, at der allerede på det tidspunkt var sager i Danmark, hvor børn var blevet seksuelt udnyttet efter mødet med en person, de havde lært at kende via chatrum, og trods mange års fokus på og oplysninger om emnet, sker det stadig at børn og unge udsættes for overgreb.

Den amerikanske forsker David Finkelhor beskrev allerede i 1984 de forudsætninger, som skulle være opfyldt for, at en krænker kan nå så langt som til uforstyrret at udføre såvel psykiske som fysiske overgreb på et eller flere børn (Finkelhor 1984) Krænkeren må dels overvinde indre forhindringer, men krænkeren må også bearbejde sine omgivelser og barnet. Krænkeren må have arbejdsro til at skabe og vedligeholde kontakten til barnet, samt få barnet til at medvirke og tie stille om det, der finder sted. (Læs evt. mere i artiklen ”Seksuelle Krænkeres Barrierer”, som kan hentes fra Red Barnets hjemmeside.)

På engelsk anvendes begrebet grooming om den proces, hvori krænkeren bearbejder, overtaler, forfører og manipulerer et barn eller en ung til at medvirke i seksuelle aktiviteter på den voksnes præmisser. Grooming processen kan anvendes i alle menneskelige relationer med henblik på at manipulere med et menneske for egen vindings skyld, men fokus i artiklen vil være på børn og unge. Dels børn under den seksuelle lavalder, som ifølge straffeloven har brug for særlig beskyttelse, dels på aldersgruppen 15-17 år, som ifølge FN's Børnekonvention defineres som børn, og derfor har krav på særlig beskyttelse også.

Vi vælger det meste af tiden at bruge fællesbetegnelsen børn, om den målgruppe vi beskæftiger os med, ligesom vi også for nemheds skyld omtaler krænkeren som hankøn, vel vidende at der også findes kvindelige krænkere.

Som det vil fremgå dækker ordet grooming over flere aktiviteter, og der findes ikke ét tilsvarende ord på dansk, der dækker denne mangfoldighed. Begrebet er efterhånden udbredt og anerkendt på mange sprog, herunder også på dansk. Grooming-processen begynder allerede første gang, krænkeren får kontakt med det potentielle offer, barnet eller den unge. Krænkeren vil typisk have kontakt med flere børn på en gang, for på den måde, at udvælge de svageste – dem der er lettest at manipulere ind i et spindelvæv af venskab, løgne, tjenester og falsk omsorg, så det senere vil være muligt – uden fysisk vold eller tvang – at forgribe sig på barnet seksuelt.

Den manipulation der finder sted kan være svær at identificere, for der er tale om en ofte lang og skjult proces, hvor krænkeren bearbejder offeret. I en artikel af Rachell O'Connell, om forskellige former for IT-relaterede seksuelle udnyttelser af børn, (O'Connell 2003) blev begrebet første gang systematisk gennemgået i relation til online medier. Grooming er en proces, der i høj grad kan udvikle sig i de særlige sociale mødesteder på nettet, og i Danmark var det tidligere hjemmesiden Arto, som tiltrak de fleste børn og unge, men den er senere blevet overhalet af Facebook, som det mest populære sted at have sin profil på nettet.

Den massive tilstedeværelse på nettet har gjort det lettere for voksne med seksuelle interesser i børn og unge at få kontakt med disse via nettet og ubemærket og anonymt skabe relationer til børn og unge, for efterfølgende, uden forældres og myndigheders viden, at mødes fysisk med barnet og misbruge dette seksuel eller overtale barnet til seksuel optræden foran webcam. Der kan være tale om en lang og omfattende proces, som kan være svær at identificere, hvis ikke man har øje for de små, men betydningsfulde detaljer, som indikerer, at der er tale om, at en grooming-proces har fundet eller finder sted. For at forældre og fagfolk kan genkende og blive bevidste om hvad hvilke komplekse processer grooming indeholder, vil vi i det følgende gennemgå den mere detaljeret især baseret på O'Connells artikel.

Udvælgelse af offeret

Forud for den egentlige grooming-proces, udvælger krænkeren nøje det pågældende barn eller børnene, ofret eller ofrene. Når krænkeren gerne vil skabe kontakt til et barn/en ung i på nettet, er der forskellige fremgangsmåder, som denne benytter sig af.

Nogen krænkerer opretter en profil af dem selv i det sociale netmødested. En sådan profil kan sammenlignes med en egen "minihjemmeside", hvor den personen kan oplyse navn, alder samt yderligere stikord, som personen gerne vil fremhæve i forhold til sin egen person. Profilen og dens oplysninger er helt eller delvist tilgængelig for brugerne på den pågældende hjemmeside. Ofte vælger krænkerer at være ærlige vedrørende sit køn samt alder, men det hænder at krænkerer ikke er ærlige om disse forhold, idet de f.eks. udgiver sig for at være et bestemt barn i en given alder, for derved at

tiltrække et barn i samme alder og af samme eller af modsatte køn. Når den voksne har oprettet en profil, kan vedkommende vente på, at et barn responderer. Det vil som regel kun give resultater, hvis profilen har nogle særlig tillokkende tilbud eller temaer.

En anden mere aktiv fremgangsmåde, som krænkeren også benytter sig af, går ud på at krænkeren, efter at have oprettet sin profil, i en periode overvåger kommunikationen hos de øvrige profiler. Han følger med i hvilke børn der deltager, og hvad de er optaget af. Herefter udvælger han så på et tidspunkt hvilket barn han vil forsøge at skabe kontakt til og gør det med udgangspunkt i en fælles interesse, f.eks. hestesport. Når barnet responderer, vurderer krænkeren hvorledes det pågældende barn reagerer på enkelte undersøgende spørgsmål, som krænkeren stiller barnet. Ud fra svarene vælger krænkeren enten at slutte samtalen eller fortsætte, afhængig af hvor medgørlig barnet umiddelbart virker. Hvilke børn og unge der specielt er i risikozonen for at blive groomet, vil blive behandlet senere i artiklen.

Facebook lokkeren

I september 2010 blev den såkaldte facebook-lokker idømt tre års fængsel af byretten i Horsens. Dommen er senere ved Landsretten fastlagt til 3½ år. Den 27-årige mand blev dømt for at have forsøgt at komme i kontakt med unge piger. Under dække af at være en 12-årig hesteglad pige, kaldet Anni Hansen skrev manden til 10-15-årige piger på Facebook. Han forsøgte at lave aftaler med pigerne om at mødes med det formål at have sex med dem. Det lykkedes dog aldrig. Den 27-årige er tidligere dømt for en grov voldtægt af en 12-årig pige.

Opbygning af relationer og venskaber

I grooming-processen indgår flere faser, som i de fleste tilfælde kronologisk afløser eller supplerer hinanden. Efter at et bestemt barn er blevet udvalgt den pågældende voksne, starter *den kontaktskabende fase*, som er den fase, hvor krænkeren lærer det udvalgte barn at kende. Hvor længe denne fase strækker sig, afhænger af flere forhold, så som hvor hyppig kontakten er, og hvor skeptisk barnet er overfor kontakten. Det er ofte i denne fase, at den voksne forsøger, at få barnet til at sende et billede af sig selv, først og fremmest for at sikre sig, at det barn, krænkeren har kontakt med, virkelig er et barn (og f.eks. ikke har et falsk profilbillede) og at det er den slags barn, den pågældende voksne har en forkærlighed for. Hvis den voksne lever i nærheden af det pågældende barn, kan billederne ligeledes benyttes til, at en identifikation af det reelle barn lettere kan finde sted i den virkelige verden.

Den fase, hvor relationen etableres mellem det udvalgte barn og den voksne, er en fase, der blot bygger videre på den kontaktskabende fase. Der er tale om *venskabsfasen*, hvor krænkeren ofte begynder at engagere sig i barnet, ved at vise interesse for og spørge ind til de ting, der berører barnet i dets daglige liv. Formålet med denne strategi er at fastholde kontakten med barnet, og barnet begynder at skabe en illusion om, at den voksne er barnets bedste ven. Venskabet kan også underbygges ved at krænkeren giver barnet gaver. Det kan f.eks. være taletid til mobilen, så de kan tale uforstyrret sammen, eller det kan være et webcam, som kan anvendes til at få en mere direkte kontakt.

Sideløbende med denne fase forsøger krænkeren at få svar på nogle faktuelle forhold, så krænkeren kan vurdere risikoen for at blive opdaget. Der er tale om at relationen nu også bevæger sig i *risikovurderingsfasen*, som referer til den del af dialogen, hvor krænkeren blandt andet kan spørge ind til hvor den computer er, som barnet benytter, f.eks. i familiens stue eller på barnets værelse, samt hvem der ellers benytter den. Det kan også være spørgsmål om hvor ofte barnet er alene hjemme. Med denne form for information er det muligt for krænkeren at vurdere, hvad risikoen er for at blive opdaget af andre personer.

Når krænkeren har kunnet foretage en vurdering af risikoen i forhold til at fortsætte kontakten med barnet, bevæger processen sig som regel videre til *den eneste ene fase*. I denne fase bliver tempoet for processen ofte sat betydeligt op. Krænkeren benytter sig af vendinger såsom: "Du kan tale med mig om alt!" og "Jeg forstår virkelig, hvor slemt du har det!" På baggrund af den mere intense måde, der nu bliver kommunikeret på, og ud fra hvad krænkeren giver udtryk for, udvikles der i relationen en større og større følelse af samhørighed og gensidighed. En gensidighed, der forudsætter og bevirker, at det de to personer har sammen må forblive hemmeligt for ikke at gå i stykker.

Følelsen af og tanken om tillid bliver ofte introduceret ved, at den voksne spørger til, hvor meget barnet stoler på ham. Her reagerer børn ofte på denne taktik ved at sige, at de stoler ubetinget på personen. Det er vigtigt at huske på, at barnet på dette tidspunkt som regel kun har en oplevelse af et venskab med en masse positive oplevelser. For børn, som i hverdagen føler sig tilsidesat, overset eller måske mobbet, vil dette nye venskab være særlig kostbart

Når den gensidige relation er etableret, og barnet giver udtryk for at stole på den voksne, fortsætter kontakter ind i det, der kan benævnes som *den seksuelle fase*, som omhandler emner af mere intim og seksuel karakterer.

Den seksuelle fase

Indtil nu har krænkeren taktisk arbejdet på, at relationen fremstår yderst positiv for barnet og dette i kraft af den omsorg krænkeren har vist samt den gensidige tillid og det unikke, der gennemsyrrer forholdet. Når relationen indtræder i *den seksuelle fase* vil krænkeren langsomt begynde at kræve ydelser fra barnet.

Krænkeren vil i starten ofte gå langsomt frem, for at barnet ikke bakker ud. Krænkeren vil begynde at stille spørgsmål, der meget direkte berører seksuelle emner, emner som barnet ofte ikke har erfaringer med at tale med voksne om. På trods af det ukendte emne, som samtalen drejer sig om, og det at barnets grænser presses, så vil barnet ofte opleve det som ufarligt, fordi barnet indtil nu blot har positive erfaringer med relationen. Barnet kan dog have svært ved at navigere i denne situation, da det ikke er vant til at tale om disse emner. Krænkeren vil samtidig også løbende minde barnet om det positive de har sammen, hvad der yderligere vil understøtte barnets oplevelse af det ufarlige ved deres relation.

Udover at det seksuelle samtaleemne vil fylde meget på nuværende tidspunkt, vil krænkeren yderligere bearbejde barnet til senere at deltage i seksuelle aktiviteter. Dette kan blandt andet ske ved at præsentere barnet for pornografisk og erotisk materiale med børn, for derved at bearbejde barnets modstand mod de seksuelle emner og aktiviteter. Den voksne benytter denne udveksling af billedmateriale til at rykke ved barnets grænser, og beder f.eks. barnet om at gengælde med frække eller vovede billeder af barnet selv. Ved at den voksne dermed løbende kan minde barnet om, at det selv har deltaget i udvekslingen, vil den voksne kunne fastholde og kontrollere barnet i relationen, for i sidste ende at kunne have seksuelt samvær med barnet.

Udover at nogle voksne stiler efter at opleve en tilfredsstillelse, når de på et tidspunkt har seksuelt samvær med barnet, så kan den voksne også opnå en tilfredsstillelse i denne fase, fordi han kan udleve en fantasi med hjælp fra barnet. I nogle tilfælde anvendes f.eks. webcam til denne udveksling af billeder, og hvor barnet opfordres til at vise frække positurer eller andet, som kan stimulere krænkerens fantasier. Samtidig kan barnets seksuelle posering foran webcam bruges som afpresning, fordi krænkeren kan true med at han har gemt optagelserne og vil vise dem for barnets venner eller forældre, hvis barnet ikke opfylder krænkerens ønsker.

Fotomodel på Arto

Nogle gange er den person, du chatter med ikke den, du tror. Det måtte den dengang 14-årige Lotte sande, da hun troede at hun chattede med en kvindelig fotograf på chatsiden Arto.dk. Fotografen var i virkeligheden en 28-årig mand, der gerne ville se på nøgne småpiger på nettet.

- "Hun" kontaktede mig og spurgte, om jeg ikke havde lyst til at blive model. Først sagde jeg nej tak, men tænkte nu alligevel at der ikke kunne ske noget ved at høre mere om det, fortæller Lotte. Først lokkede fotografen Lotte over på en mere privat side. Derefter ville hun have at den unge pige skulle posere for hende på webkameraet - først påklædt, derefter i undertøj.

- Jamen jeg tænkte egentlig at det var naturligt nok, at hun gerne ville se, hvordan min krop så ud. Så ville hun havde at jeg skulle tage bh'en af og derefter trusserne, og så tænkte jeg at det var underligt men måske var det det, der skulle til, siger Lotte.

Men fotografen stoppede ikke ved at bede om nøgenbilleder. Han ville også have Lotte Petersen til at lege med sig selv foran kameraet, og her sagde den unge pige stop.

- Jamen det vidste jeg bare, at det var i hvert fald ikke nødvendigt for at blive model, så det ville jeg ikke, siger hun. Herefter begyndte fotografen at true Lotte Petersen med at lægge de nøgenbilleder, han allerede havde taget af hende, ud på internettet, hvis ikke hun samarbejdede og ville lege med sig selv. Lotte Petersen gik nu i panik og ringede grædende til sin mor.

Moderen meldte manden til politiet, og pludselig viste det sig, at Lotte Petersen ikke var ene om oplevelsen med den "kvindelige fotograf". - Tværtimod, var Lotte sluppet billigt, der var piger, der var blevet tvunget til at lege med dildo, andre, der har truet med at begå

selvmord og en pige stoppede han først med at presse da hun tog en kniv foran kameraet og truede med at skære i sig selv.

Siden blev manden dømt ved byretten i Holbæk for trusler og blufærdighedskrænkelser af 29 mindreårige piger. Manden forklarede selv i retten, at det var et skrantende parforhold, der havde fået ham til at søge kontakt til pigerne på nettet.

Begrænsning af risikoen

For at begrænse risikoen for afsløring benytter den voksne sig, udover de skitserede værktøjer og handlemåder, også af et sæt handlinger eller ritualer, der skal begrænse risikoen for afsløring.

Den voksne benytter sig af bestemte fraser, hvormed barnet gøres opmærksom på, at den relation de to har over nettet er deres hemmelighed og at den voksne elsker barnet. Disse fraser ses ofte etableret i grooming processens senere stadier og bliver over tid brugt på en rituel måde. Hensigten med at præsentere fraserne rituelt samt krydre disse med det specifikke indhold, er at fastholde relationen og sikre, at barnet ikke "sladrer". Disse fraser benyttes i processens senere stadier, hvor krænkeren hyppigt presser barnet til at overskride dets egne grænser.

På dette stadie er det yderst vigtigt for krænkeren, at kunne referere til den positive relation, der forekom i processens tidlige faser, hvor den voksne gav barnet meget omsorg og støtte. Dermed undgår krænkeren, at barnet bakker ud af de yderst grænseoverskridende aktiviteter, det tager del i. Når barnet først har accepteret en mindre grænseoverskridende aktivitet, kan den voksne nu lettere presse barnet, til at deltage i yderligere aktiviteter ved at henvise til fraserne samt huske barnet på, hvad barnet allerede nu har accepteret at deltage i. Krænkeren vælger formuleringer, som giver barnet en oplevelse af at være medansvarlig eller at barnet ligefrem har ønsket at det skulle ske.

Den ovenfor beskrevne grooming proces begynder som regel på sociale mødesteder på nettet. Men kontakten bliver som regel efter nogen tid vedligeholdt og udbygget gennem alle de øvrige digitale kommunikationsmidler barnet har til rådighed, så som webcam på Messenger, e-mails og mobiltelefoner (samtaler, sms og billedbeskeder). Disse er karakteriseret ved at tilhøre barnets eller den unges privatsfære, og det kan derfor være vanskeligt for andre at følge med i at den sociale kontakt bliver bygget op.

Aftaler om et fysisk møde

På et tidspunkt føler krænkeren sig sikker nok til at foreslå og aftale et fysisk møde med barnet.

Afhængig af hvor langt krænkeren er gået i den seksuelle fase, vil barnet eller den unge have nogle naive eller realistiske forestillinger om hvad det fysiske møde vil indebære. For barnet vil der ikke være tale om et møde med en fremmed, men med en voksen, som barnet har opbygget en fortrolig relation til. Igen vil krænkeren referere til de positive oplevelser de har haft sammen, og udfordre barnet ved at spørge om barnet ikke har tillid til deres forhold længere.

I denne kritiske situation, hvor barnet eller den unge skal vælge at tage det næste skridt og acceptere det fysiske møde, er der igen mange faktorer, der kan få betydning for barnets eller den unges valg. Truslen om at miste den gode relation kan veje tungt, hvis barnet ikke har andre gode voksen-relationer. Hvis krænkeren i groomingen ikke har været tydelig om sine seksuelle hensigter, kan barnet eller den unge tro, at det bare handler om at mødet og have det hyggeligt sammen. For nogle unge kan oplevelsen af at få at vide at de er tiltrækkende og smukke gøre, at de gerne lige vil prøve at flirte lidt mere med deres egen seksualitet. For andre vil krænkeren kunne overtale dem til at mødes, fordi krænkeren truer med at offentliggøre pinlige billeder fra f.eks. webcam.

Børn og unges kompetencer i de digitale medier

Udviklingen af internettet og de kommunikationsmuligheder dette har skabt, har fået en stor betydning for børns og unges sociale liv og kontaktformer. Via online medierne er det muligt for børn og unge at have et rigt socialt liv med deres venner også efter skoletid, og de fleste undersøgelser peger på, at børn og unge oplever at internettet er en vigtig og positiv del af deres liv. De fleste børn og unge har i dag en eller flere sociale profiler på nettet (GoSupermodel, Habbo, Facebook m.fl.) og bruger e-mail, sms og Messenger, fordi det er redskaber der er velegnede til at vedligeholde og udvikle deres sociale kontakter. Det er også via de sociale medier at børn og unge kan skabe nye bekendtskaber. Bekendtskaber der kan føre positive oplevelser med sig, men i værste fald også meget negative oplevelser. De sociale netmødesteder er anerkendte som steder der foregår social kontakt, men også i den voksende mængde af onlinespil er der som regel indbygget muligheder for at chatte sammen med de andre spillere, når man ikke lige er aktiv i spillet. For nogle år siden så vi et eksempel på at et så velkendt sted som World of Warcraft blev brugt til seksuel grooming af drenge.

WoW- han var ellers en flink fyr...

I 9.b spiller drengene rigtig meget World of Warcraft. Peter kommer i kontakt med en af Europas bedste spillere. Dexter” er dansker og bor i samme område som Peter. Dexter foreslår, at Peter skal være med i en test, hvor han kan vinde guld. Han skal bare sende nogle billeder af sig selv og svare på nogle spørgsmål om sin krop. Peter deltager i testen og får det aftalte guld.

En uge senere skriver Dexter med en ny test. Nu skal Peter sende et billede af sig selv i bar overkrop. Det er mærkeligt, men det giver guld til spillet, og Dexter er jo super flink. I øvrigt er der også andre drenge i klassen, der er kommet i kontakt med ham. Efter en måned mødes fem af drengene med Dexter på en netcafe. Han er gavmild og køber guld til dem og betaler for deres spilletid. Han inviterer også i biografen og til LAN-parties hjemme hos sig selv. Og giver gaver. Altså hvis man har deltaget i hans tests...

I alt sender Dexter 5 tests over de to år, kontakten varer. Kravene til det seksuelle indhold stiger hver gang, og til sidst har Peter sendt 20 billeder og filmklip af sig selv, som han virkelig ikke ønsker nogen skal se. Han fortæller det ikke til nogen, for han synes, det er hans egen skyld, at det er gået for langt.

En dag er der en af de andre drenges mor, der undrer sig over, at hendes søn har fået nyt webcam. Så kommer det hele frem, og sagen bliver meldt til politiet. ”Dexter” blev dømt

til psykiatrisk behandling. Drengene fik hver 10.000 kr. i erstatning. Men de får aldrig deres billeder tilbage.

(Peter og Dexter er et opdigtede navne)

Privatliv og fotos

De fleste undersøgelser viser, at børn og unge gennemgående har gode færdigheder og viden i forbindelse med internetbrug, men brugen af de sociale medier på nettet har også udfordret børn og unge i forhold til at sætte de rette grænser i forhold til privatlivet. Kærlighed og uvenskaber bliver annonceret på nettet, og som i den fysiske verden, så foregår der også mobning i de digitale medier. I relation til den tidligere omtalte udnyttelse af webcam til at få børn og unge til at posere, så er der desværre også børn og unge, som eksponerer sig selv på en seksuel måde, og videresender billederne uden at overveje hvilke negative konsekvenser det kan få.

I efteråret 2010 kom det frem, at der i Østjylland hersker en trend, hvor unge piger tager nøgenbilleder af sig selv og sender til veninderne som bevis på tillid og venskab. Selvom pigerne sender billederne frivilligt, kan det alligevel blive problematisk, for hvis pigerne bliver uvenner, bliver billedet måske sendt videre, og så har man ikke længere kontrol over hvem, der får adgang til billedet. Det, der startede som en naiv tillids erklæring, kan udvikle sig til en meget stressende situation, hvor pigen er udstillet i en sammenhæng, hun slet ikke havde forestillet sig.

Fænomenet ”sexting” har været kendt siden 2005, og er en sammentrækning af ordene sex og texting, altså sende sms’er/mms’er med seksuelt indhold. I USA og Australien har der været flere sager om teenagere, som er blevet sigtet for at distribuere børnepornografi, fordi de har sendt seksuelle billeder af sig selv eller venner til andre, og på samme måde er modtagerne af billederne blevet sigtet for besiddelse af børnepornografisk materiale.

Guide til privatlivsindstillinger

Lige gyldigt om man selv har en profil på Facebook eller deler en sammen med sin familie, er det rigtig vigtigt, at man har aktiveret sine privatlivsindstillinger. Se guide til privatlivsindstillinger på sikkerchat.dk og få hjælp til at gøre din Facebook profil mere sikker.

<http://www.sikkerchat.dk/da-DK/7-9-klasse/Gode-råd/Privatlivsindstillinger.aspx>

Udsatte børn og unge

I en amerikansk artikel fremgår det, at tilbøjeligheden til mere ukritisk at søge relationer over nettet specielt er fremtrædende blandt børn og unge, der har mange konflikter med deres forældre og næsten ikke kommunikerer med forældrene og/eller børn samt blandt unge med tendens til at have psykiske lidelser, såsom depression (Wolak m.fl. 2003) I denne forbindelse kan chat på nettet ses som et positivt redskab for disse unge til at udvikle sig socialt og finde støtte og omsorg i de relationer, de kan etablere via nettet, men hvad der dog samtidig må problematiseres er, at disse marginaliserede unge ofte er dem,

der er mest udsatte i forhold til at blive offer for seksuelle og psykiske overgreb. Når disse børn og unge bruger tid på nettet er de tilbøjelige til at være yderst tillidsfulde overfor de personer de møder. De skaber idealiserende fantasier om de mennesker, de får kontakt med, og fantasierne har til formål at opfylde deres mest positive drømme. Denne gruppe af børn og unge er nemme at manipulere med, da disse unge ofte higer efter den anerkendelse og kontakt, som de kan finde i netvenskaberne. Der er tale om børn og unge, som i høj grad mangler *den kritiske holdning*, som er yderst væsentlig for at kunne tale om gode chat kompetencer. Det, at de ikke formår at stille sig kritisk overfor de personer, de møder over nettet, gør dem lette at bearbejde for en person, som vil udnytte dem. De svageste børn og unge bliver gennem grooming processen manipuleret ind i et spindelvæv af løgne, tjenester og falsk omsorg, så det senere uden fysisk vold eller tvang vil være muligt at forgrube sig på barnet/den unge.

Forskningen viser også, at det specielt er unge i 13 – 15 års alderen, flest piger, der bliver draget af muligheden for at skabe relationer over nettet. Mange af dem er fuldt ud bevidste om, at de har kontakt med en voksen mand, og der har typisk også været ført samtaler om seksuelle emner inden de mødes. Mange af pigerne oplever, at de bliver forelsket i den voksne mand. Deres forestilling om hvordan manden ser ud er tit idealiseret, men på trods af dette fortsætter deres positive følelser for manden også når hans hensigter bliver afsløret, og hans udseende og livsform ikke lever op til de forestillinger, der blev bygget om før det fysiske møde.

Krænkerens psykiske overlegenhed

I Danmark har der været en del sager, hvor voksne har skabt kontakt til børn eller unge via nettet, med det formål at udnytte dem seksuelt. En ældre af disse sager påkalder sig særlig opmærksomhed, fordi den illustrerer hvordan straffeloven har været bagud i forhold til den samfundsmæssige udvikling. En 26-årig mand havde kontakt med mere end 30 piger i alderen 12 – 15 år, og flere af forholdene kørte parallelt. Det var ikke alle piger, han mødtes med fysisk, og han blev i 2004 ved retten i Helsingør dømt for seksuelt misbrug af fem af pigerne i alderen 12 – 13 år. Sagen er blandt andet omtalt som julemandsagen, idet et af de chatnavne han anvendte var ”Julemanden”.

Manden lagde stor energi i at lære dem at kende, når han først havde fået kontakt med dem i chatrum. For eksempel over telefonen, hvor han ihærdigt ringede dem op og talte med dem i flere timer. Pigerne følte, at den 26-årige gav utrolig meget, fordi han var så interesseret i dem og deres daglige gøremål og problemer. Flere af pigerne involverede sig følelsesmæssigt i manden og udviklede tætte venskaber med ham. Efter en længere systematisk bearbejdning af pigerne kunne han, uden brug af fysisk vold eller tvang, overtale dem til at mødes med ham og i den forbindelse have seksuelt samvær med fem af pigerne. Med tre af pigerne var der tale om et enkeltstående forhold mens der med to af pigerne var tale om forhold, der varede 3 – 4 måneder og foregik samtidigt. Det seksuelle samvær foregik dels i hans firmavarebil på forskellige p-pladser, dels på vandrehjem, lejede hytter samt i ofrenes hjem.

Der var ikke tale om, at denne mand blot tilfældigt har stiftet bekendtskab med de pågældende piger og dermed forelsket sig, men derimod, at den pågældende mand systematisk og med stor tålmodighed via nettet skabte kontakt og opbyggede venskaber med piger, primært under den seksuelle lavalder. Han

bearbejdede eller groomede de pågældende piger ved at vise dem opmærksomhed og omsorg. På trods af, at der var tale om, at alle fem piger var under den seksuelle lavalder, blev der i domsafsigelsen lagt vægt på det faktum, at de seksuelle overgreb var foregået uden vold eller tvang, samt at der i de to tilfælde var tale om kærestelignede forhold.

Det er bemærkelsesværdigt, hvorledes den 26-årig har forsøgt, og i forhold til nogle af dem, formået at groome pigerne i en sådan grad, at fem af dem ”frivilligt” har seksuelt samvær med manden, idet de har troet, at det var et ægte, gensidigt og ligeværdigt venskab. Udover det problematiske ved de psykiske mén, som de pågældende piger pådrages ved de seksuelle overgreb, så er det yderligere problematisk, at pigerne med denne domsafsigelse pålægges en del af ansvaret, idet de har forelsket sig i den 26-årige mand. I kraft af dommernes angiveligt manglende kendskab til grooming, mildnes den 26-åriges dom og pigerne fremstår som medansvarlige.

I mellemtiden er straffeloven blevet ændret, sådan at det er en ”skærpende omstændighed”, (hvilket betyder at det udløser en højere straf) hvis gerningsmanden i forbindelse med seksuelle overgreb mod børn har udnyttet ”sin fysiske eller psykiske overlegenhed”

Straffeloven og grooming

Både i Danmark og internationalt har man diskuteret hvordan man gennem straffeloven kan kriminalisere og dermed retsforfølge personer som groomer børn med et seksuelt formål. Med andre ord, man ønsker at kunne dømme den seksuelle krænker for det indledende forarbejde, groomingen, inden det reelle seksuelle overgreb finder sted. I nogle lande har man valgt at indføre en særlig paragraf i straffeloven, mens man i Danmark har fastholdt at § 21 i straffeloven, den såkaldte forsøgsparagraf ville kun bruges. Paragraffens tekst lyder: ”Handlinger, som sigter til at fremme eller bevirke udførelsen af en forbrydelse, straffes, når denne ikke fuldbyrdes, som forsøg”. Oversat til almindelig dansk betyder det, at f.eks. indbrudstyven kan straffes for ”forsøg på indbrud” selvom han ikke når at gennemføre det, men bliver taget med det nødvendige værktøj udenfor kælderdøren til en villa. Inden man bliver dømt efter denne paragraf skal det kunne godtgøres, at personen havde virkelig havde til hensigt at udføre den kriminelle handling.

Når det drejer sig om online grooming, som har til hensigt at udnytte et barn seksuelt, vil det for politiets efterforskning og muligheder for at bevise hensigterne, ofte være en fordel at kommunikationen er foregået digitalt. Brugen af digital kommunikation efterlader mange forskellige spor. Ud fra log-filer, (computerens, mobiltelefonens, hjemmesideudbyderens og internetudbyderens automatiske registrering af hvornår en given computer har besøgt hjemmesider og hvad computeren eller mobiltelefonen har været brugt til og hvad der er blevet skrevet m.m.) kan politiet meget ofte i detaljer dokumentere hvad krænkeren har foretaget sig.

I 2009 faldt de første domme, hvor seksuelle krænker blev dømt for deres forsøg på seksuel kontakt med børn under 15 år. En af de særlig omtale sager var på baggrund af Ekstrabladet, som havde fået en journalist til at udgive sig for at være en 14-årig pige på Arto. Pigen blev kontaktet af en mand, som

efter en indledende fase ønskede at overtale pigen til at de skulle mødes. I domsudskriften lægger man vægt på: "...at han mødtes med hende på en station, for at transportere hende til sin bopæl for at gennemføre de seksuelle aktiviteter ..." Samt at han i korrespondancen med hende inden mødet f.eks. havde skrevet: "Jeg vil gerne bolle med dig" "Du skal ikke frygte at blive gravid" "Jeg regner med at du bliver liderlig, når jeg stimulerer dig som vi har talt om".

Det helt principielle i denne dom er, at manden blev dømt for sit forsøg på at opnå samleje med hvad han var overbevist om var en mindreårig pige. Reelt var der ikke noget barn involveret i denne sag, fordi "ofret" var en voksen kvinde, som blot udgav sig for at være barn. Men der er også faldet dom i andre sager om grooming, hvor børn har været involverede:

Dom for grooming

Sagen begyndte helt tilbage i 2008. Her sad en dengang 13-årig pige ved en computer den 26. november og hyggede sig med at surfe på hjemmesiden arto.dk. Pigen chattede med en mand fra Ringsted. Han opfordrede hende til at mødes med ham, men det blev aldrig til noget, fordi pigen nægtede at mødes. Manden skrev blandt andet ting som: "vil du gerne have, jeg boller dig i din egen seng?" og "vil gerne se dig sluge min sperm" til pigen.

I foråret 2009 chattede manden fra Ringsted med en kun 9-årig pige, som han også fandt frem til på nettet. Manden og pigen sms'ede sammen. Også den kun ni-årig pige blev opfordret til at mødes med ham. Pigens mor opdagede dog korrespondancen og fik det stoppet. Selv om forehavendet ikke lykkedes, har manden gjort forsøget. Det er forbudt, og det har Retten i Roskilde takseret til en betinget fængselsstraf og en erstatning til hver af de to piger

Konklusioner

Ved denne gennemgang af grooming processen har vi lagt vægt på, at der er tale om en proces, hvori krænkeren kan manipulere børn, i en sådan grad, at det ofte ender med, at krænkeren uden brug af fysisk vold eller tvang vil kunne forgrube sig på barnet seksuelt enten virtuelt, f.eks. via webcam eller ved et fysisk møde. Hvad enten den voksne møder barnet over nettet eller "i levende live", vil den voksne hurtigt kunne spore sig ind på, hvor barnets svage punkter er, hvad enten det handler om, at barnet har det dårligt hjemme, mangler voksenkontakt eller lignende. Herefter vil krænkeren ofte tålmodigt lytte til og vise barnet omsorg, med den hensigt, at barnet skal opnå en følelse af samhørighed med og fortrolighed til den pågældende voksne.

Det er helt centralt at fagpersoner, der skal handle i forhold til denne type af sager, har indsigt i grooming processerne. Ellers vil ofrenes handlinger fremstå som enten uforståelige eller som ønskede eller bevidst valg hos barnet eller den unge. Uden kendskab til groomingprocesserne vil man i retssystemet ikke få øje på, at den voksnes kontakt med børnene er sket "*under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed*" og strafudmålingen kommer derfor ikke til at afspejle dette.

Litteratur og links:

Ainsaar, M & Löf, L (2011): *Online behavior related to child sexual abuse, literature report.*

ROBERT project, Risktaking Online Behaviour – Enhancement through Research and Training.
www.childcentre.info/robert

Finkelhor, D (1984): *Child Sexual Abuse, New Research and theory.* Free Press, New York

Livingstone, S (2011): *EU kids online. Key findings from EU online survey.* www.eukidsonline.net

O'Connell, R (2004): *Emerging trends amongst Primary School Children's use of the internet.* Cyberspace Research Unit, University of Central Lancashire

O'Connell, R (2003) *A Typology of child cyberexploitation and online grooming practices.* Cyberspace Research Unit, University of Central Lancashire

Leicht, C & Sørensen, K (2011): *Unge digitale trivsel.* Red Barnet, www.redbarnet.dk

Wolak, J, Finkelhor, D & Mitchell, K (2003): *Escaping or connecting? Characteristics of youth who form close online relationships.* Journal of Adolescence 26, Academic Press

----- 0 -----

Kuno Sørensen er psykolog ansat i Red Barnet. Siden 2001 har han arbejdet med området seksuelle overgreb på børn, med særlig fokus på IT-relaterede overgreb, herunder anmeldelser af børnepornografiske billeder på internettet og oplysningskampagnen sikker chat.